

DU LỊCH LÀ MỘT NGÀNH KINH TẾ DỊCH VỤ NÊN NHU CẦU NHÂN LỰC “SỐNG” RẤT LỚN. THEO TỔ CHỨC DU LỊCH THẾ GIỚI (UNWTO), TRUNG BÌNH CỨ 10 VIỆC LÀM THÌ CÓ MỘT VỊ TRÍ TRONG NGÀNH DU LỊCH. ĐỂ ĐÁP ỨNG NGUỒN NHÂN LỰC CHO NGÀNH DU LỊCH VÀ KHÁCH SẠN, NHIỀU CƠ SỞ ĐÀO TẠO NGHIỆP VỤ DU LỊCH RA ĐỜI. ĐẾN NAY, VIỆT NAM CÓ HÀNG TRĂM CƠ SỞ ĐÀO TẠO CHUYÊN NGÀNH DU LỊCH TỪ BẬC TRUNG CẤP CHO ĐẾN CAO ĐẲNG, ĐẠI HỌC. BÀI VIẾT NÀY XEM XÉT ĐÁNH GIÁ CÁC XU HƯỚNG ĐÀO TẠO NGÀNH DU LỊCH, QUA ĐÓ GIÚP CHO CÁC CHỦ THỂ LIÊN QUAN CÓ ĐƯỢC NHỮNG THÔNG TIN HỮU ÍCH ĐỂ ĐỊNH HƯỚNG CÔNG TÁC ĐÀO TẠO VÀ PHÁT TRIỂN NHÂN LỰC DU LỊCH.

Du lịch luôn là ngành học được nhiều thí sinh lựa chọn

Du lịch đã và sẽ luôn nằm trong số những ngành đào tạo thu hút được nhiều người học nhất vì nhiều lý do khách quan và chủ quan. Trước hết, nhu cầu du lịch của con người ngày càng tăng, dẫn tới nhu cầu nguồn nhân lực du lịch cũng ngày càng lớn. Mặt khác, du lịch là một ngành học có tính nghề cao nên người học hình dung ngay được tương lai của mình ngay khi còn học. Hơn thế nữa, học du lịch, cho dù chuyên ngành nào thì người học vẫn được học những kiến thức về văn hóa như phong tục tập quán, tôn giáo, tín ngưỡng, trang phục, ẩm thực, văn học... cũng như những kiến thức tâm lý học như tâm lý khách hàng, hành vi tiêu dùng của khách hàng, nghệ thuật ứng xử trong mọi tình huống. Đây là những nền tảng kiến thức cơ bản, có thể áp dụng cho nhiều ngành nghề khác nhau.

Phân hóa trong định hướng đào tạo

Trên thực tế, với sự phát triển nhanh chóng của các cơ sở đào tạo du lịch và khách sạn trên cả nước, đồng nghĩa với việc sẽ diễn ra sự phân hóa trong định hướng đào tạo của các cơ sở đào tạo. Theo đó, có 3 định hướng đào tạo chủ yếu như sau:

Định hướng học thuật: là định hướng các trường đại học công lập và một số trường đại học tư thục tập trung theo đuổi. Sinh viên và học viên theo học được chú trọng cung cấp nền tảng lý thuyết và học thuật; thường có thời gian học tập 4 năm với chương trình đào tạo đại học, 2 năm đối với chương trình đào tạo thạc sĩ và 3 năm với chương trình đào tạo tiến sĩ.

Định hướng kết hợp cả đào tạo nghề và học thuật Định hướng này được một số cơ sở đào tạo đại học và cơ sở đào tạo cao đẳng thực hiện, thường

BÀN VỀ XU HƯỚNG ĐÀO TẠO DU LỊCH TẠI VIỆT NAM

PGS.TS. PHẠM HỒNG LONG*

có thời gian từ 3 - 4 năm. Các chuyên ngành đào tạo gồm có: hướng dẫn du lịch, văn hóa du lịch, quản trị du lịch, quản trị khách sạn, quản trị nhà hàng - dịch vụ ăn uống, marketing du lịch...

Định hướng nghề nghiệp: Các trung tâm đào tạo và

một số trường trung cấp nghề, cao đẳng nghề tập trung đào tạo nghề, nội dung về lý luận được giảm thiểu, tăng hàm lượng thực hành nghề. Các chuyên ngành đào tạo định hướng dạy nghề chủ yếu là kỹ thuật chế biến món ăn, phục vụ buồng, bàn, bar, lễ tân, hướng dẫn viên... Thời gian đào tạo thường từ vài tháng đến 2 - 3 năm.

Các chương trình đào tạo và cấp văn bằng cho cả lĩnh vực du lịch và khách sạn ở Việt Nam hiện nay bao gồm: chương trình đào tạo cấp chứng chỉ hành nghề du lịch, lễ hành - hướng dẫn, nghề khách sạn...; văn bằng (cao đẳng) về lễ hành, hướng dẫn, khách sạn...; bằng cử nhân về du lịch, quản trị du lịch, quản trị lễ hành, quản trị khách sạn, quản trị dịch vụ du lịch và lễ hành, Việt Nam học...; bằng thạc sĩ về du lịch, thạc sĩ về kinh tế du lịch, quản trị dịch vụ du lịch và lễ hành, quản trị khách sạn...; bằng tiến sĩ về kinh tế du lịch, quản trị kinh doanh (kinh tế du lịch)... cấp cho những người có mong muốn trở thành những nhà nghiên cứu, hoặc làm công tác giảng dạy.

Bên cạnh công tác đào tạo của các viện, trường, trung tâm, thì các doanh nghiệp du lịch và khách sạn - đơn vị sử dụng nhân lực cũng quan tâm tới việc đào tạo lại cũng như bổ sung kiến thức thực tế, kiến thức mới về nghề nghiệp, kỹ năng mềm, ngoại ngữ... cho đội ngũ nhân viên để đáp ứng những yêu cầu theo chuẩn của từng doanh nghiệp. Việc đào tạo này có thể được tiến hành bởi chính doanh nghiệp hoặc liên kết với các cơ sở đào tạo, hay cử nhân viên đi đào tạo ở nước ngoài. Hiện nay, một số doanh nghiệp rất chú trọng công tác nhân lực nói chung và công tác đào tạo nói

*Khoa Du lịch học, Trường Đại học KH&H & NV, Đại học Quốc gia Hà Nội

riêng như Tập đoàn Vingroup, Tổng Công ty Du lịch Saigon Tourist, Tập đoàn Mường Thanh, Tập đoàn Accor...

Đào tạo mở và đào tạo từ xa ngày càng được chú trọng

Đào tạo mở và đào tạo từ xa sẽ được chú trọng vì nó có khả năng cung cấp các cơ hội học tập đáp ứng nhu cầu của nhiều các đối tượng khác nhau. Ưu điểm của hình thức này là người học có thể linh hoạt trong việc lựa chọn tham gia khóa học, thời gian học, địa điểm học tập, môn học và cách thức học; chủ động hoàn thiện các mức độ học tập bằng cách tích lũy kiến thức và kỹ năng đạt được; có thể truy cập nguồn học liệu từ nhiều nhà cung cấp dịch vụ đào tạo trong cùng hệ thống.

Đào tạo mở và đào tạo từ xa có khả năng “trao quyền” chủ động và tích cực nhiều hơn cho người học; giúp người học theo đuổi con đường “học tập tự thân” và tránh các quy trình liên quan tới thi cử, kiểm tra, đánh giá và các thủ tục hành chính trực tiếp khác. Hình thức đào tạo này có thể từng bước làm thay đổi cách thức đào tạo truyền thống trong tương lai gần.

Quốc tế hóa các chương trình đào tạo

Quốc tế hóa các chương trình đào tạo sẽ là xu hướng mà nhiều cơ sở đào tạo về du lịch và khách sạn ở trong nước sẽ theo đuổi. Theo hướng đi này, việc quốc tế hóa chương trình đào tạo có thể theo 3 hướng:

Liên kết với các cơ sở đào tạo uy tín của nước ngoài để đào tạo các chương trình cử nhân 2+2 (2 năm ở Việt Nam, 2 năm ở nước ngoài) hoặc 3+1 (3 năm ở Việt Nam, 1 năm ở nước ngoài), hoặc các chương trình đào tạo thạc sĩ, tiến sĩ. Mỗi liên kết này giúp người học được công nhận các tín chỉ, khối kiến thức học tập ở nước ngoài

Đào tạo theo hình thức nhượng quyền thương hiệu. Người học sẽ được học tập các chương trình quốc tế và nhận bằng của các cơ sở đào tạo

quốc tế. Nhưng bản thân các cơ sở đào tạo trong nước vẫn có quyền được chủ động phần nào trong việc đề xuất các học phần và giảng viên tham gia. Hình thức này còn giúp nâng cao năng lực đội ngũ giảng viên của cơ sở đào tạo trong nước.

Nỗ lực quốc tế hóa các chương trình đào tạo bằng việc đưa vào chương trình các học phần chuyên môn được giảng dạy bằng ngoại ngữ. Đây cũng là xu hướng sẽ được nhiều trường thực hiện để thu hút sinh viên nước ngoài theo học.

Lớp học đảo ngược là xu thế trong đào tạo du lịch

Học liệu mở ngày càng phong phú và được sử dụng nhiều trong học tập sẽ làm cho các lớp học đảo ngược nhanh chóng thay thế lớp học truyền thống trong đào tạo du lịch ở tất cả các cấp. Người học sẽ được cung cấp, gợi ý tìm kiếm tài liệu để tự nghiên cứu hay trao đổi qua mạng xã hội, phần mềm giảng dạy trước khi gặp gỡ giảng viên. Tại các buổi gặp gỡ trực tiếp hay trực tuyến, người học sẽ tiến hành phân tích, tổng hợp, đánh giá, ứng dụng hay sáng tạo một nhiệm vụ cụ thể. Lớp học đảo ngược sẽ được áp dụng cho cả các môn đầu tiên như nhập môn du lịch, cũng như môn chuyên sâu như quản trị lễ tân, quản trị sự kiện...; cho các môn có tính hàn lâm, khoa học như môn phương pháp nghiên cứu trong du lịch đến các môn có tính thực hành cao như nghiệp vụ lễ tân, nghiệp vụ buồng...

Đào tạo tích hợp theo tiếp cận STEAM sẽ được triển khai nhiều hơn trong các lớp học đảo ngược. Bản thân du lịch là ngành học có đối tượng nghiên cứu rất rộng với nhiều học phần có thể khác nhau như địa lý, văn hóa, tâm lý, môi trường, quản trị kinh doanh... Do vậy hướng tiếp cận tích hợp sẽ là một xu thế phát triển tất yếu trong đào tạo du lịch.

Phòng học không còn là nơi học tập duy nhất

Do tính nghề cao nên nhiều học phần không chỉ được truyền đạt trong phòng học mà còn được tổ chức ở ngoài khuôn viên nhà trường. Số môn học thực hành cao ở các trường trung cấp và cao đẳng, số thời gian dành cho thực tế, thực hành ở mỗi học phần cũng gia tăng. Người học được dành nhiều thời gian đi thực tế, tham gia các hoạt động kiến tập, thực tập ở các doanh nghiệp. Điểm nhiều môn học thực tế sẽ phụ thuộc nhiều vào đánh giá chất lượng thực tập của doanh nghiệp, của khách du lịch.

Bên cạnh đi thâm nhập vào thực tế, thực tế ảo và thực tế tăng cường sẽ trở thành công cụ không thể thiếu trong đào tạo du lịch. Thực tế ảo giúp người học tiếp cận được với thực tế tốt hơn, thực tế tăng cường giúp người học đề xuất nhiều lựa chọn khác nhau. Ví dụ, khi học về hệ thống khách sạn, người học có thể đến tham quan tất cả các bộ phận của một số khách sạn hạng sang trên thế giới thông qua thực tế ảo.

→ **Tập trung nhiều hơn vào đào tạo kỹ năng**

Du lịch là một ngành dịch vụ, người làm trong ngành cần phải có khả năng giao tiếp, nắm bắt tâm lý khách du lịch nhanh nhạy. Trong các chương trình đào tạo du lịch, những kỹ năng này sẽ được tiếp tục chú ý đào tạo để đáp ứng sự đòi hỏi ngày càng cao của các doanh nghiệp. Bên cạnh kỹ năng giao tiếp, kỹ năng làm việc nhóm được coi là kỹ năng không thể thiếu và song hành với nó.

Nhóm kỹ năng thứ hai sẽ được tập trung đào tạo là nhóm kỹ năng sử dụng công cụ làm việc. Trong đó có kỹ năng sử dụng, khai thác công nghệ thông tin và truyền thông, kỹ năng chụp ảnh...

Nhóm kỹ năng thứ ba là nhóm các kỹ năng tư duy sáng tạo, tư duy phản biện, kỹ năng giải quyết vấn đề, kỹ năng ra quyết định. Trong tương lai, các cơ sở đào tạo sẽ tập trung nhiều hơn vào đào tạo kỹ năng này để định vị uy tín của mình. Tuy nhiên, đào tạo nhóm kỹ năng này không chỉ là đặc trưng trong đào tạo ở các cấp độ nghiên cứu, kinh doanh mà còn phát triển cả ở các chương trình đào tạo nghề vì chính các chương trình này sẽ tạo ra nguồn nhân lực trực tiếp tạo ra các sản phẩm du lịch cho tổ chức của mình.

Tất nhiên, như mọi chương trình đào tạo khác, chương trình đào tạo du lịch sẽ tăng cường đào tạo kỹ năng sống trong xã hội toàn cầu, bao gồm vấn đề ý thức công dân, cuộc sống và sự nghiệp, trách nhiệm cá nhân và xã hội.

Liên kết chặt chẽ với Ngành

Để tăng khả năng cạnh tranh và tiếp cận nghề nghiệp của đội ngũ sinh viên, nhiều cơ sở đào tạo sẽ tăng cường liên kết với các doanh nghiệp và nhà tuyển dụng. Một số doanh nghiệp có thể kết hợp với cơ sở đào tạo để hợp tác đào tạo trực tiếp sinh viên tại doanh nghiệp hoặc tại cơ sở đào tạo. Học tập theo cách này là cách học tập “mở”, cho phép người học được học tập với thời gian, địa điểm và nhịp độ phù hợp với bản thân họ.

Ngoài ra, hầu hết chương trình đào tạo về du lịch và khách sạn đều có mảng thực tập, thực tế hoặc đào tạo theo hướng chuyên ngành. Thời gian, thời lượng và cách thức thực hiện việc thực tập là đa dạng và khác nhau cho các cơ sở đào tạo khác nhau. Một số cơ sở thực tập, thực tế 6 tháng trong khi một số cơ sở chỉ thực tập, thực tế 1 - 2 tháng, một số cơ sở thì đòi hỏi sinh viên phải có số giờ thực tập nghề nghiệp ngoài số giờ lý thuyết trên lớp.

Mặc dù cả cơ sở đào tạo và doanh nghiệp đều nhận thức được sự liên kết này. Tuy nhiên, có nhiều cơ sở đào tạo và các doanh nghiệp, nhà tuyển dụng chưa tìm được tiếng nói chung vì chưa rõ đối tác của mình muốn gì, và chưa rõ mình có thể hỗ trợ gì cho đối tác.

Hợp tác trong đào tạo và nghiên cứu

Trong lĩnh vực đào tạo và nghiên cứu, du lịch là một trong những ngành có cơ hội hợp tác cao nhất. Việc hợp tác liên kết được thể hiện ở liên kết dọc cũng như liên kết ngang.

Liên kết dọc là hợp tác liên thông trong đào tạo. Các trường trung cấp, cao

đẳng sẽ tập trung vào đào tạo kỹ năng nghề, giảm tải các môn lý thuyết. Nguồn tuyển sinh của các trường này là học sinh phổ thông. Đầu ra của chương trình này sẽ là nguồn nhân lực cho Ngành và là đầu vào của các chương trình đào tạo cử nhân. Đầu ra của chương trình cử nhân sẽ là nguồn nhân lực cho ngành Du lịch và đầu vào cho các chương trình sau đại học. Chương trình sau đại học sẽ cung cấp nguồn nhân lực trình độ cao hơn cho Ngành.

Liên kết ngang thể hiện ở xu thế tăng cường sử dụng nguồn chuyên gia từ bên ngoài (outsourcing). Bên cạnh các chuyên gia từ các cơ sở đào tạo khác là các chuyên gia có kinh nghiệm từ ngoài cơ sở đào tạo.

Theo Tô Quang Long và Trần Thị Yến Anh (2019), để việc đào tạo nguồn nhân lực du lịch trong bối cảnh cuộc cách mạng 4.0 cần có sự chung tay vào cuộc của cơ quan quản lý nhà nước, nhà tuyển dụng và chính sinh viên. Nhà nước cần có chính sách và đặt hàng những nghiên cứu để nâng cao chất lượng đào tạo; cơ sở đào tạo phải đầu tư hơn nữa về cơ sở vật chất, nâng cao trình độ giảng viên, có mô hình đào tạo phù hợp; nhà tuyển dụng phải đặt hàng đào tạo theo yêu cầu của mình và sinh viên phải nâng cao tính chủ động trong việc tích lũy kiến thức cũng như nâng cao tay nghề.

Dù đã đạt được nhiều thành tựu nhưng công tác đào tạo nguồn nhân lực du lịch vẫn luôn là vấn đề thời sự đối với Du lịch Việt Nam, đặc biệt từ sau đại dịch COVID-19. Bài viết này giúp những người trong cuộc, đặc biệt là các cơ sở đào tạo và nghiên cứu nắm bắt được xu thế đào tạo ngành Du lịch, qua đó có được những định hướng và giải pháp thích ứng trong điều kiện hiện tại cũng như trong tương lai. ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO
 1. Tô Quang Long và Trần Thị Yến Anh (2019). Đào tạo nguồn nhân lực du lịch trong bối cảnh cuộc cách mạng công nghiệp 4.0. *Thực trạng và giải pháp. Kỷ yếu Hội nghị Khoa học Quốc gia: Nghiên cứu kinh tế du lịch các cách tiếp cận nghiên cứu liên ngành*. NXB Đại học Quốc gia Hà Nội, trang 411-417.
 2. Wolanchalee Wattanacharoensil (2014). *Tourism Curriculum in a Global Perspective: Past, Present, and Future*. *International Education Studies*, Vol. 7, No. 1, 2014, pp.9-220
 3. Bài viết có tham khảo một số ý tưởng của PGS.TS. Trần Đức Thanh trong Chương 5, sách *Nhập môn Du lịch*, Nhà xuất bản Đại học Quốc gia Hà Nội, 2022

